

Intervija ar Purvīša balvas nominanti Andu Lāci: "Katrs mans darbs ir vairāk vai mazāk turpinājums iepriekšējiem."

Mūsdienu kultūras foruma "Baltā nakts" ietvaros 10. septembrī Mūkusalas Mākslas salona lielajā zālē norisināsies mākslinieces Andas Lāces performance "Varianti". Performance būs apskatāma laika posmā no 22:00 līdz pat pusnaktij, un tas būs noslēdzošais notikums mākslinieces Andas Lāces trīs pasākumu ciklā "Iekšējā Es uzsprāgšana, seku savākšanas un neitralizēšanas varianti". 10.jūnijā to ievadīja performance "Atindēšana" Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) pagalmā, un tās video dokumentācija kopā ar jaunu gleznu sēriju instalācijas formā bija skatāma cikla otrajā daļā - personālizstādē "es Es ES" Mūkusalas Mākslas salona Lielajā zālē. Māksliniece par performanci "Atindēšana" 2016. gada otrajā ceturksnī nominēta Purvīša balvai.

Lektore, kuratore un mākslas kritiķe Ieva Astahovska par performanci "Atindēšana": "Andas Lāces performance saistīja ar tās vizuālo un emocionālo slāņainību, ko veidoja gan savstarpēju kontrastu, gan saplūstoši pavedieni-motīvi. Tie reizē bija ļoti konkrēti, bet arī trausli un nenoteikti, dadaiski melanholiskai poētikai mijoties ar gotisku monotoniju. Šie pavedieni bija, piemēram, paša notikuma un tā publikas neskaidrā sapulcēšanās naksnīgajā pilsētas vidē, mākslinieces romantiskais tēls ledus bruņās, no kurām plūst nebeidzama tumša viela, garāmstaigājošo runātāju - dziedātāju rečitatīvie tekstu fragmenti no Bībeles, ūdens ķīmijas aprakstiem, mitoloģijas un ārstniecības augu rokasgrāmatām u.tml., dziedinošie sūkļi, kas tikai šķietami var dziedināt jeb mazināt indi. Kad performances noslēgumā tumšā viela mirdzošajās bruņās izsīkst, runātāju šķietami absurdie teksti pārvēršas muzikālos čukstos un blīvais, uzsūcošo tēlu-elementu paklājs no stikla jumta/grīdas ir pārvietots un kļuvis par izlietotu, amorfu masu, atsedzas banāls attēls – kaķis. Tajā ir kaut kas, kas atlaiž melanholiski monotono spriedzi. Siltums un maigums."

Pasākumu cikls „Iekšējā Es uzsprāgšana, seku savākšanas un neitralizēšanas varianti” sadalīts trīs posmos – pirmais no tiem bija performance „Atindēšana”, tad sekoja otrais posms - personālizstāde „es Es ES”, savukārt trešo un noslēdzošo posmu - performanci „Varianti” varēsīm skatīt šajā nedēļas nogalē. Kāpēc šis mākslas cikls ir iedalīts tieši trīs posmos? Kā radās šī ideja? Vai to pamudināja konkrēti kultūras notikumi?

To ietekmēja tas, ka kuratore Daina Auziņa mani uzaicināja piedalīties ar performanci izstādes “Miervaldis Polis. Ilūzija kā īstenība” ietvaros LNMM. Savukārt kuratore Līga Lindembauma uzaicināja rīkot personālizstādi Mūkusalas mākslas salonā un izstādi noslēgt arī ar performanci. Šīs divas performances manā prātā jau bija ilgāku laiku, arī gleznu sērija, konkrētie uzaicinājumi deva tiem telpu un iespēju notikt. Arī tas, ka LNMM un Mūkusalas mākslas salons izvēlas savstarpēji sadarboties pretēji Rīgas mākslas galeriju praksei.

Katrs mans darbs ir vairāk vai mazāk turpinājums iepriekšējiem, bet šajā gadījumā visas trīs daļas ir tiešāk saistītas. Performance „Atindēšana” bija arī būtiska personālizstādes „es Es ES” daļa, un „sūkļi” ir klātesoši visos trīs pasākumos.

Performancē „Atindēšana” izmantoti teksti gan no Lūkasa evaņģēlija, gan arī no latviešu mitoloģijas un ārstniecības augu farmakoloģijas. Kāda nozīme ir šiem tik dažādajiem tekstiem, un kā tie papildina performanci?

Un vēl arī teksti no japāņu mitoloģijas, dzīvnieku fizioloģijas un daži citi. Tekstu fragmentus pēc mūsu sarunas atlasīja vēsturnieks Gustavs Strenga, komponiste Evija Skuķe tiem izveidoja struktūru, un tie bija pamatā muzikālai teksta murdoņai, ko radīja vienpadsmit runātāji – dziedātāji. Bet tekstus saistīja atindēšanas tematika un kaķis kā tēls, kuram piedēvē dažādas spējas un nozīmes.

Vai ir kāds galvenais vēstījums, ko vēlējāties nodot ar šo mākslas ciklu?

Nē, nav viena galvenā vēstījuma. Nav arī nekā pamācoša. Nu, piemēram, šie „sūķļi” ir interesanti, domāju par absorbēšanas plašajām iespējām. Ir viegli visdažādākajā veidā pārsātināties. Un arī tas brīdis, kad kāda „Es” izkāpj no rāmjiem, - tas var būt gan postoši, gan arī var radīt ko negaidīti vērtīgu.

Personālizstādes „es Es ES” nosaukums savā ziņā šķiet arī burtu un vārdu spēle. Vai konkrētajam nosaukumam ir arī kāda būtiska nozīme izstādes konceptā?

„es Es ES” izauga no Raiņa dzejoļa “Mēmā jūra”. Dzejolī “Es” iesāk trīs rindas pēc kārtas, un tur es ieraudzīju šo “Es” pakāpenisku palielināšanos. Tas bija pamatā, bet manā gleznu sērijā šī augšana krietni tika pārspīlēta.

Ko mēs varēsīm redzēt performancē „Varianti”?

Dažu kustību atkārtošanos. Dzirdēsīm dažādus skaniskus sākumus, vēl neizveidojušos vārdus pirmajā daļā, kurai skaņu ainavu rada komponiste Evija Skuķe kopā ar runātāju – dziedātāju ansambli. „Sūķļiem” šajā daļā tiks piešķirta galvenā lomā, būs mēģinājums tos izcelt no amorfās kaudzes un paskatīties, vai iespējams vēl kaut kas cilvēcis. Performance būs aptuveni divas stundas gara, divdaļīga. Otrajā stundā kopā ar komponistu Platonu Buravicki noskaņa mainīsies.

Līdz šim Jūsu darbos bija ierasts vērot melnbaltās krāsu gammas, taču izstādē „es Es ES” vērojami arī sarkani akcenti. Vai un ko simbolizē sarkanā krāsa šajos darbos?

Sarkanā ir pretencioza krāsa un arī skaista. Tā parādās pārblīdusajā “Es” daļā, darbos, kuri ir ieguldīti telpā, jo sienām kļuvuši par lielu. Tie ir arī telpai nedaudz par lielu, un izstādes atklāšanā labi varēja redzēt, kur „Es” ir izaudzis milzīgi liels, citiem vietas ir pavisam maz, tomēr tajā rodas arī skaistais.

Savos radošajos projektos bieži vien sadarbojaties ar citiem māksliniekiem. Kā atrodat domubiedrus saviem darbiem, un kā viņu redzējums maina darbu sākotnējo ideju?

Līdz šim sadarbība ar komponistiem ir bijusi tāda, ka man ir ideja, kuru viņi pieņem un papildina. Sākotnējā ideja nemainās, tā tikai bagātinās. Gan Platonu Buravicki, gan Eviju Skuķi pamanīju viņu darbu dēļ, un mums bija interesanti, radījām dažas kopīgas performances. Ar Eviju arī gleznu un skaņas instalāciju „Pārsāts”.

Filosofijas doktors, Latvijas Mākslas akadēmijas asociētais profesors Jānis Taurens pēc performances „Atindēšana” teicis: „Latvijas performanču mākslā ir viena spilgta māksliniece, un tā ir Anda Lāce.” Kādas, Jūsaprāt, ir performances priekšrocības attiecībā pret citiem mākslas izpausmes veidiem?

Jā, man ne pārāk patīk šāda īpaša nošķiruma uzsvēršana. Dažas manas darbu domas pieņem performances formu, man tas var būt arī nedaudz mokoši, bet darbības zīmējums un jebkāda cita objektu, instalāciju, skaņas radīšana telpā un laikā, klātesamība notikumā var saasināt uztveri. Tā ir cita pieredze, kas visbiežāk nav ērta. Šogad daudz laika veltīju, lai noskatītos Jana Fabru (Jan Fabre) divdesmit četru stundu performance „Olimpa kalns”, to bija iespējams skatīties Francijas televīzijas interneta kanālā. Es šīs divdesmit četras stundas skatījos pusgadu, bet cilvēkiem, kas to piedzīvoja klātienē, tā bija pavisam cita pieredze. Nogurums un miega trūkums maņas padara īpaši jutīgas. Nav viegli ilgi skatīties garas, lēnas darbības vai ilgstošu darbību atkārtošanos, bet, ja izdodas norimt un to izdzīvot, šāda pieredze ir ar palielinātu vērtību. Tā nogulsnējās pamatīgāk.

Šajā periodā „Purvīša balvai” esat nominēta jau otro reizi. Ko Jums nozīmē šī nominācija?

Tas nozīmē, ka to, ko daru, kā jēgpilnu redz un ir piedzīvojis vēl kāds, kāda cilvēku saujīņa, kurai ir piešķirtas tiesības lemt, kuru mākslinieku pamanīt vairāk, kuru mazāk.